

SBI PEN. ASSN.'S SAMVAD

स्टेट बँक पेन्शनर्स असोसिएशन (मुंबई सर्कल), पुणे यांची गृहपत्रिका

Price ₹ 3/-

संवाद

मनामनांचा मेळ जुळावा । द्वेषाचा लवलेश नसावा ॥
सादासी प्रतिसाद मिळावा । वाद नको संवाद असावा ॥

Vol.-4

Issue - 2

ऑगस्ट- २०११

August 2011

संपादकीय

प्रिय सभासद मित्रांनो,

भारताचा ६५ वा स्वातंत्र्यदिन दि. १५ ऑगस्टला नुकताच आपण देशभर 'हाय अलर्ट' अर्थात् अतिदक्षतेचा इशारा जारी करून सार्वजनिकरित्या साजरा केला. दीडशे वर्षांच्या ब्रिटिशांच्या गुलामगिरीतून आपला देश मुक्त होऊन आता ६४ वर्षे झाली. देश स्वतंत्र झाला तेव्हापासूनच आपली स्वराज्याकडून सुराज्याकडे वाटचाल चालू झाली. गेल्या काही वर्षांपासून आपले राष्ट्रीय सण नि उत्सव दुर्दैवाने अतिरेक्यांच्या धमक्यांमुळे दहशतवादाच्या सावटाखाली पोलिस बंदोबस्तात नि तणावपूर्ण वातावरणामध्ये साजरे करावे लागत आहेत. सामान्य जनतेपासून अगदी राज्यकर्त्यापर्यंत आज कुणीही सुरक्षित नाही, भयमुक्त नाही अशी आजची अवस्था आहे. सर्वत्र भीतीचं अन् असुरक्षिततेचं वातावरण आहे. रोजच्या वृत्तपत्रातून देखील मनाला दिलासा देण्याऐवजी मनाची अस्वस्थता आणि उद्ध्विग्नता वाढविणाऱ्या बातम्या वाचाव्या लागत आहेत. रवून, दरोडे, चोऱ्या, अन्याय, अत्याचार, आत्महत्या, आंदोलने, उपोषणे, मोर्चे, जाळपोळ, लाठीमार, गोळीबार, नवे-नवे भ्रष्टाचार, घोटाले, अतिरेक्यांचे हल्ले किंवा दहशतवादाचे नवे सावट अश्या गोष्टींनी सर्वसामान्य निष्पाप जनता अद्यापही भरडून निघते आहे. जनतेने विश्वासाने निवडून दिलेले लोकप्रतिनिधी व राज्यकर्तेदेखील हतबल झाल्याचे जाणवते.

स्वातंत्र्यपूर्व काळातील पिढ्या स्वातंत्र्यासाठी लढल्या. देशाला स्वातंत्र्य त्यांच्यामुळे मिळाले. त्यानंतरच्या पिढ्या सुराज्यासाठी लढत आहेत. स्वराज्याची लढाई जिंकली, सुराज्याची लढाई जिंकण्यासाठी विधायक व रचनात्मक प्रयत्नांची आवश्यकता आहे. त्याचाच भाग म्हणून भ्रष्टाचाराच्या विळख्यातून समाजाला व राष्ट्राला मुक्त करण्यासाठी ज्येष्ठ समाजसेवक आदरणीय अण्णा हजारे यांच्या नेतृत्वाखाली नि मार्गदर्शनाखाली सुरू

असलेल्या देशव्यापी परिवर्तनाच्या आंदोलनाला पक्षातीत दृष्टिकोनातून आपण प्रत्येकाने आपापल्या परीने सक्रिय पाठबळ देणे आपले कर्तव्य ठरते. हे ध्येय साध्य करण्यासाठी सर्वांनी प्रतिज्ञाबद्ध होऊन झटणे अपेक्षित आहे. सुराज्याचे ध्येय आपण गाठले तरच पुढील पिढ्या आपल्याला दुवा देतील. यातच आपल्या जीवनाची खरी सार्थकता आहे. पुढील पिढ्या सुरवी-सुरक्षित व्हाव्यात यासाठी आज आपण सर्वांनी पुढाकार घ्यायला नको का? मात्र स्वातंत्र्यलढ्याची-स्वराज्यप्राप्तीची साधने व मार्ग वेगळे होते तर सुराज्यनिर्मितीची साधने व मार्ग वेगळे आहेत याचे भान आपण ठेवू या.

दहशतवादी हल्ल्यांच्या धमकीच्या सावटाखाली नुकत्याच पार पडलेल्या भारताच्या स्वातंत्र्यदिनसोहळ्यानिमित्त मनात उठलेल्या विचारांच्या वादळाचे चित्रण आम्ही वर केले आहे. आता गणेशोत्सव अगदी उंबरठ्यावर येऊन ठेपलेला आहे. घरोघरी श्रीगणेशमूर्तीचं आगमन होईल तसेच सार्वजनिक गणेशोत्सवाची धामधूमदेखील सर्वत्र सुरू होईल.

लोकमान्य टिळकांनी अत्यंत दूरदर्शीपणाने घरोघरी पूजिल्या जाणाऱ्या गणेशाला सार्वजनिक गणेशोत्सवाचे स्वरूप दिले आणि भारताच्या स्वातंत्र्यचळवळीला त्या माध्यमातून नवी गती दिली. लोकरंजनाबरोबरच लोकजागृती, लोकप्रबोधन आणि लोकसंघटन गणेशोत्सवाद्वारे साधले. याच परंपरेला अनुसरून आपणही सार्वजनिक गणेशोत्सवाचे माध्यम सुराज्यनिर्मितीचे ध्येय गाठण्यासाठी वापरल्यास समयोचित ठरेल. सुराज्याच्या निर्मितीमध्येच समर्थ, समृद्ध, स्वयंपूर्ण आणि भ्रष्टाचारमुक्त भारताचे ध्येय अंतर्भूत आहे. सन २०२० पर्यंत भारताचे जगातील महासत्तेत रूपांतर करायचे असेल तर त्या दिशेने होणाऱ्या प्रामाणिक प्रयत्नांमध्ये आपण सर्वांनी सहभागी व्हावे ही इच्छा.

- क्रांतिसेन रामचंद्र आठवले (१८६११४१६१९)

भारतीय स्वातंत्र्यदिनाच्या आणि गणेशोत्सवाच्या सर्वांना हार्दिक शुभेच्छा !

Visit us at : www.sbipensionerspune.org

e-mail : sbipenmumbai@yahoo.com

Annual General Meeting Dt.31-07-2011

The 37th Annual General Meeting of our Association was held at Satara on 31st July 2011 which was a grand success. The meeting was organized by our Satara unit and the members of our Satara unit deserve compliments for making excellent arrangements for the AGM. The detailed minutes of the AGM will be published in SAMVAD with photographs in due course.

- Secretary

**Panaji (Goa) Zonal Sub-Centre
Dispensary**

A dispensary for Sindhudurg District has been opened on 4th August 2011 at Kankavli Branch. The dispensary will remain open for two days in a week on Wednesday and Saturday between 3 pm to 5 pm. All our members in Sindhudurg District are requested to avail of the medical facility made available by the Bank. The efforts are being made by us to open such dispensary at Ratnagiri also.

- I.H.Dias, Secretary, Panaji ZSC

अभिनंदनीय

आपले पुणे येथील सभासद श्री. विजय शेठ यांची 'मध्यवर्ती ज्येष्ठ नागरिक संघटना पुणे ASCOP' या पुणे शहरातील सर्व ज्ये. ना. संघाची शिर्षक संस्था असलेल्या संघटनेत अत्यंत चुरशीच्या अशा निवडणूकीत 'कार्याध्यक्ष' म्हणून निवड झालेली आहे. ही निवड सन २०११ ते २०१४ या तीन वर्षांच्या कालावधीसाठी आहे.

श्री. विजय शेठ यांच्या विविध सामाजिक कार्याविषयी माहिती या पूर्वी व्यक्तिविशेष या सदराखाली 'संवाद' च्या जुलै २००७ च्या अंकात प्रसिद्ध झालेली आहे.

श्री. विजय शेठ यांचे असोसिएशनतर्फे हार्दिक अभिनंदन! व त्यांना त्यांच्या समाजकार्यात शुभेच्छा!

- सेक्रेटरी

For Information of Members

Our Supreme Court Case No.184 of 2011

Our Federation has advised the latest developments in the matter as under.

"The hearing held on 25th July 2011 by the Registrar's Court of the Supreme Court, four weeks time was granted for filing counter affidavits to the Respondents. **Our case will be listed on 1.9.2011 before the Registrar's Court.** Mr.Sanjay Kapoor, Advocate representing our Bank, has filed his Vakalatnama given by our Bank. Our Advocate has filed his report stating that he has served dasti notices on all the Respondents. The Government and Reserve Bank of India have not been represented by their Advocates and no Vakalatnama have been filed on their behalf. We shall keep you advised of the developments."

D.A.Circular for the period from August 2011 to January 2012

Till finalization of Matter for 'SAMVAD' for August 2011 upto 17th August '11, the DA Circular for Pensioners/Family Pensioners was not issued by the Bank, hence could not be included in this issue. However, as soon as it is issued and a copy thereof is received, it will be uploaded on our web-site - 'www.sbipensionerspune.org' for information of the members which please be noted. The revised DA will be paid by the Bank while crediting pension for August 2011.

- Secretary

अभिनंदनीय

आपले पुणे येथील सभासद श्री. मु. वि. मुळे यांची नात चि. रेणू ही १० वी च्या परीक्षेत ९४% मार्क मिळवून प्रथम श्रेणीत उत्तीर्ण झाली. तिने फ्रेंच भाषा विषयात ५० पैकी ५० व शास्त्र विषयात १०० पैकी ९४ गुण संपादन केले. चि. रेणूने मिळविलेल्या या उल्लेखनीय यशाबद्दल असोसिएशनतर्फे हार्दिक अभिनंदन व पुढील वाटचालीस शुभेच्छा!

- सेक्रेटरी

Dear Readers,

Gist of some of the efforts by the Federation of SBI Pensioners' Associations for redressal of grievances of Pensioners and Family Pensioners since 1984

Federation was formed on the 23rd September 1984 at New Delhi

1. **20-2-1985** - Memorandum handed over to Shri V. Atal, then Dy. Managing Director, by Shri P.S. Santhanakrishnan, Vice-President, Southern Zone. This covered mainly revision of pension, introduction of Family Pension Scheme, Medical aid (day to day medicines and treatment in Hospitals) etc.
2. **28-2-1985** - A copy of the above Memorandum was forwarded to the Ministry of Finance, Government of India, New Delhi.
3. **24-4-1985** - On the eve of Share Holders Meeting Shri P.S. Santhanakrishnan, Vice-President, met Central Board Directors of the Bank and explained the problems faced by the Bank's Pensioners (viz. Pension, D.R; etc.)
4. **25-4-1985** - An extract from the speech of Shri P.S. Santhanakrishnan, Vice-President, delivered at the Bank's AGM of Share Holders held at Bangalore, on 25-4-1985.

"In the context of the generous approach of the Government to their own pensioners, I am sure that it would be possible for the Banking Ministry to have a second look at our request for relief and adopt a more sympathetic approach.

One more appeal and I shall close. Most of our pensioners have already one foot in their grave. What ever you can do, please do it with expedition, so that they will have some relief before they land both their feet in the grave."

5. **1985** - Federation approached Dr. (Miss) Mamata Banerjee the then M.P. and apprised her about the grievances of pensioners of SBI. In view of this she requested the Finance Minister for revision of pension structure in SBI and introduce the beneficial retirement benefits as enjoyed by the Government of India pensioners.
6. **1986** - Federation also approached All India Central Council of Pensioners Association who in turn took up our issue to the Minister of Ministry of Personnel, Public Grievances and Pension and advised that the Pension payable to pensioners of Imperial Bank of India/State Bank of India be revised.
7. **8-4-1986** - Five representatives of the Federation met the Chairman, SBI and explained him the difficulties faced by the pensioners of the Bank. It was disclosed that the Bank will be submitting the comprehensive recommendations to the Government of India for improvements in the pension scheme.
8. **28-8-1986** - Bank submitted the recommendations to the Government of India for revising the pension, and introducing the Family Pension Scheme. Revision based on salary scales wherein D.A. upto 332 pts. was merged.
(C.O. letter D.O.: ADM: No. SPL/1659 of 28-8-1986)
9. **28-12-1986** - In the special General Meeting of the Federation it was unanimously decided to file a Writ Petition in the Supreme Court by the end of February 1987. It was also decided to file the Writ by IBI Pensioners Association (Delhi Circle) on behalf of the Federation.

10. **1987** - As there was no response from the Government of India, in spite of Bank's recommendations, Federation, decided to file a Writ Petition in the Supreme Court. Accordingly a Writ Petition in the Supreme Court was filed by the IBI Pensioners Association (Delhi Circle), demanding revision in pension (50% of salary) introduction of Family Pension Scheme, improvement in Dearness Relief Formula, parity between old and new pensioners, etc.
11. **25-8-1988** - When the above referred Writ Petition was admitted in the Supreme Court, the Government of India was compelled to take decision on the recommendations received from SBI. Finally Government of India advised their approval to SBI. (Vide letter dt. 18-3-1988) Bank after completion of certain formalities declared the revised pension scheme on 25-8-1988. The revision was w.e.f. 1-1-1987. This was **only** because of our taking legal action. This revision was based on salary scales wherein D.A. upto 332 pts. was merged. (C.O. letter No. PA: CIR: 130 of 25-8-1988)
12. **25-10-1988** - As the Bank's scheme was based on salary scales wherein D.A. upto 332 pts. was merged, we suggested to the Bank to give some relief to pensioners who retired in salary scales wherein D.A. upto 100 & 200 pts. was merged. Bank, thereafter, introduced AFADR formula. (C.O. letter No PA: CIR: 163 of 25-10-1988)
13. **11-11-1988** - As per revised scheme minimum pension was Rs.300/- p.m. We requested the Bank that those pensioners whose pre-revised pension is less than Rs.300/- p.m. should be given Rs.300/- p.m. without detailed proposal and without prior sanction of Central Office / Trustees. This suggestion was accepted by the Bank and the Chief General Manager of the Circle was authorized to sanction the pension to such pensioners. Suitable instructions were issued. (C.O. letter No. PA: CIR: 162 of 11-11-1988)
14. **23-2-1989** - Judgment of the Supreme Court in respect of the Writ Petition filed in 1987 was pronounced. Effective date, as per Judgment, was preponed to 1-1-1986 instead of 1-1-1987 (Details stated in the issue of "Samvad" for July 2011).
15. **11-5-1989** - Pension and Family Pension made effective from 1-1-1986 (instead of 1-1-1987) **only** to **IBI** Pensioners and **IBI** Family Pensioners. The date was not preponed to **SBI** Pensioners/Family Pensioners as the Writ was filed by **IBI** Pensioners' Association (Delhi Circle) (what a decision?) Consequent upon the above change the rates of "AFADR" were also changed (reduced) applicable to IBI Pensioners. (C.O. letter No. PA: CIR: 63 of 11-5-1989)
16. **24-4-1990** - Federation again requested the Bank to extend D.A. formula to Pensioners/ Family Pensioners as applicable to Serving Staff. This suggestion was not accepted by the Bank. However the formula of D.R. which was applicable to Government Pensioners/ Family Pensioners was extended to Bank's Pensioners/ Family Pensioners w.e.f. 1-11-1987. (C.O. letter No. PA: CIR: 38 of 24-4-1990)
17. **10-5-1990** - As suggested by the Federation rules for eligibility of Family Pension were modified (widower of female employee, unmarried daughter, etc.) (C.O. letter No. PA: CIR: 44 of 10-5-1990).

18. 27-3-1991 - As per Supreme Court Judgment dt.23-2-1989 **only** IBI Employees Pension and Guarantee Fund Rules were changed giving effect from 1-1-1986. However Pensioners and Family Pensioners of SBI, the revision was from 1-1-1987. We pointed out to the Bank the discrimination between IBI and SBI Pensioners. Even the All India SBI Staff Federation demanded that rules applicable to IBI Pensioners should be extended to SBI Pensioners/Family Pensioners. This was agreed by the Bank. Therefore the effective date to SBI Pensioners/ Family Pensioners was preponed to 1-1-1986 and arrears paid accordingly.

(C.O. letter No. PA: CIR:42 of 27-3-1991).

19. 16-9-1991 - Federation requested the Bank to revise the pension of those employees who retired and will retire in the salary scales wherein D.A. upto 600 pts. was merged. Bank accordingly submitted proper recommendations to Government of India (letter dt. 6-7-1991). However Government of India did not approve the Bank's recommendations stating-

"No rational to revise upwards the existing ceiling on pension in the State Bank of India which may continue to be Rs.2400/- p.m."

(Ref. Government of India letter No. 1/24/86-IR of 16-9-1991)

20. 30-3-1992 - The salary scales of the staff were revised by merging D.A. upto 600 pt. w.e.f. 1-11-1987. However pension ceiling was not suitably increased. The ceiling continued at Rs.2,400/- p.m. which was based on the salary wherein D.A. upto 332 pts. was merged. This resulted reduction in gross pension for officers from AGM and above. Federation, therefore took up the issue with the Bank by showing actual cases of such pensioners and requested to avoid such situation. The Bank, therefore, started paying "Further Additional Relief: (FAR) to such affected pensioners so that their gross pension will not be reduced.

(C.O. letter No. PA: CIR: 39 of 30-3-1992)

21. 31-12-1994 - Meeting with Shri D. Basu, Chairman, following were present:-

From Bank

Shri D. Basu, Chairman

Shri A.C. Varma, AGM

From Federation

Shri B.R. Gadre, President

Shri B.G. Dandekar, General Secretary

Shri V.R. Kuddyady, President, Mumbai Zone

Some of the points discussed with the Chairman are as under:-

- i) Proposed revision of salary by merging D.A. upto 1148 pts. Effect on pension.
- ii) Weightage of service in case of IBI Pensioners
- iii) Smooth and adequate supply of medicines in Bank's dispensaries; and
- iv) Medical Relief: Group insurance or partial reimbursement (say 90% / 80%) towards hospitalization. This is the beginning of finalizing the "REMBS".

A detailed note was submitted to Central Office well in advance.

22. 4-5-1995 - Letter to Shri R.N. Godbole, President, Officers' Federation Bangalore, advising him the anomalies in the proposed re-structuring of pension scheme (consent given by both the serving Staff Federations) as well as Family Pension Scheme. Detailed note, with examples, was forwarded to him. We requested him to protect the interest of pensioners and Family Pensioners (The letter was not acknowledged).

23. **10-5-1995** - Letter No. 39 of 10-5-1995, addressed to the Dy. M.D. SBI Central Office, Mumbai, forwarding a note explaining several anomalies in pension and Family Pension Schemes. The note in question was also forwarded to Sarvashri P. Lakshminarasaiah, R.O. Shah, Shantha Raju, Umed Singh and R.D. Shendurnikar (Office bearers of both the serving Staff Federations).
24. **11-8-1997** - Telegrams and letters sent to the Prime Minister, Finance Minister other functionaries of Government of India, advising the anomalies and in certain cases even recovery of pension due to re-structuring of Pension Scheme. (A chart was forwarded).
25. **20-8-1997** - Letter as above to all Central Board Directors of the Bank.
26. **22-5-1998** - As there was no response from the Bank, a Notice, by our Advocate from Chennai, was served on i) Government of India ii) Reserve Bank of India & iii) State Bank of India for redressal of all the grievances and demanding that Pension should be 50% of last drawn salary and Family Pension should be at 30% of salary (Flat rate). (Copies of this notice have been forwarded to all affiliates (President/General Secretary) vide Pune Office Letter No. FED/29/1997-98 of the 5th June 1998).
27. **11-7-1998** - Pensioners' "Charter of Demands" submitted to the Bank. This included (i) Ad-hoc increase in pension linked with age, say after 70, 75, 80, 85 etc. (ii) updation of pension, etc. Items (i) & (ii) both were **prior to** implementation of 6th Pay Commission's Report.
28. **11-7-1998** - A reminder referring to our letter dt.20-8-1997 to all Central Board Directors and advising that we were compelled to send a notice for legal action against GOI/RBI/SBI.
29. **13-7-1998** - Letters addressed to both the Serving Staff Federations, explaining the difficulties/anomalies in the re-structured Pension Scheme. The last sentence of the letter is as under:-
"In view of the above we are sure you will rise to the cause of Pensioners and will not enter into an agreement affecting adversely to pensioners community (consisting of all the categories)".
30. **23-2-1999** - **As we served a legal notice** dt. 22-5-1998 on GOI/RBI/SBI, Government directed the Bank to revise the pension of employees who retired in the salary scales wherein D.A. upto 1148 pts. was merged. However this formula had no rational no logic and was effective from 1-3-1999 though the salary was revised from 1992/1993 (Award Staff/Officer). (Government of India letter F. No. 1/5/91/IR dt.23-2-1999).
31. **10-4-1999** - Federation letter No. 15 of 10-4-1999 to the Managing Director, SBI, Mumbai. We requested the Bank that before finalising the Agreements (in respect of 7th Bipartite Settlement) with both Servicing Staff Federations, please discuss our issues with our Federation as only we can explain our difficulties and several anomalies as we are the sufferers.
- 31.A A State Bank of India Employees' Pension Fund Rules (even IBI) were amended on 30-1-1997, effective from 1-11-1993. The contents are as under:-
"As from the 1st November 1993, service for the purpose of pensionary benefits will be reckoned till the age of retirement i.e. 58/60 years as the case may be"

(MumbaiLHO. Circular No. LHO: CRDO: PER: KCL: 25/97-98 dated 7-6-1997)

Referring to the Supreme Court Judgment dated 9-10-1998 in respect of Civil Appeal No. 5048 of 1998 filed by Shri V. Kasturi vs. SBI we requested the Bank that those who retired prior to 1-11-1993, their pensionable service should also be counted upto 60 years as per the above amendment in pension fund rules. No response to this: (our letter No. 16 of 10-4-1999 to the Managing Director, SBI, Mumbai).

32. 28-12-1999 - Letter to the Chairman, SBI, Mumbai, by Federation protesting the new definition of "Pay" for the purpose of calculating pension (D.A. merger 1616 pts. instead of 1684 pts.) for all retirees who retired during 1997 & 2002.

32.A Letters written by Shri B. Rai, President of the Federation, to various Executives and VIPs on pension issue and other matters relating to Pension/Family Pension.

- (a) 5-7-2000. Letter to Shri Jagdish Kapoor, Dy. Governor, RBI. Delay in approving 50%/40% formula. (Though not as per our demand)
- (b) 7-10-2003. Letter to Shri G.G. Chaturvedi, IAS Jt. Secretary, Banking Division, Ministry of Finance Government of India Re: 7th B.S.
- (c) 9-12-2003 - Telegram to Shri G.S. Sisodia, Secretary, Banking Division Ministry of Finance Government of India Revision of Family Pension which is pending for the last 18th yrs. (By Shri P.S. Santhanakrishnan, Vice-President).
- (d) 23-3-2004. Letter to Hon'ble Shri Jaswant Singh, Finance Minister, 7th B.S. and why Rs. 8500/- & why 50%/40% formula?
- (e) 2-6-2004 - Honb'le Shri P. Chidambaram Finance Minister Re: All pending issues and 7th B.S. and Family Pension etc.
- (f) 2-6-2004 - Private Secretary to Finance Minister requesting time to meet Finance Minister.
- (g) 6-10-2004. The Chairman, IBA - 7th B.S. and all other issues.
- (h) 2-11-2004 - Shri V. Leeladhar, Chairman IBA, (& Dy. Governor, RBI) 100% DA neutralisation.
- (i) 9-12-2004 - Shri P.S. Shenoy, Chairman, IBA & Chairman & Managing Director, Bank of Baroda, updation, 7th B.S. (1684/1616 pt.) D.A. etc.
- (j) 25-1-2005 - Letter to Shri Shenoy, Chairman, IBA Mumbai requesting for an opportunity to have in depth discussions before the VIII B.S. is finalized.
- (k) 3-2-2005 - Letter to Shri Prafulla Kumar Patnaik, General Secretary, S.B.I. Staff Federation (Award Staff) Main issues are as under:
  - (i) Pension to be based on last drawn salary;
  - (ii) D.A. with 100% neutralization for all pensioners
  - (iii) Uniform family pension @30% of salary &
  - (iv) Updation of pre-1997 pensioners on the lines of formula adopted by RBI for their pensioners. Requested "We unite to shape our future. **Please do not sign the B.S. unless all four issues find therein in some form**"
(All know what happened after strike)

- (l) 7-2-2005 - Shri Gurudas Dasgupta, M.P. 7th B.S. 100% D.A. neutralisation, F.P. (30%) and other issues.
- (m) Letter to I.B.A. advising the superannuation benefits in SBI and other Banks. Requested to have discussions at the earliest.
- (n) 7-11-2005 - Letter to the Additional Secretary (FS) Ministry of Finance, Banking Division, New Delhi regarding revision of family pension which was not done since inception of the Scheme i.e. since 1986 in spite of further salary revisions for four times. It was requested that Family Pensioners should get pension as per recommendation of 5th Pay Commission's Report. (As the original scheme was as per 4th Pay Commission's Report).

33. 28-2-2000 - Official Meeting with Shri S.R. Iyer, Managing Director, for discussing all pending issues stated in the note forwarded to Central Office in advance.

Following were present.

<u>Bank</u>	<u>Federation</u>
Shri S.R. Iyer, M.D.	Shri B. Rai, President
Shri Y. Radhakrishnan, Dy. M.D.	Shri P.S.Santhanakrishnan, Vice-President
Shri S.C. Bhave, C.G.M.	Shri B.G. Dandekar, Vice-President
Shri G.N. Kapoor, Desk Officer	Shri B.K. Ghose, Vice-President
	Shri V.K. Mehrotra, Vice-President
	Shri V.D. Bhog, General Secretary

Mainly following issues were discussed.

- i) Ceiling of pension,
- ii) FDR to be restored
- iii) After every salary revision, minimum pension should also, be suitably revised,
- iv) Parity of pension,
- v) Dearness Relief,
- vi) Commutation Factor and
- vii) Revision of Family Pension

34. 31-8-2000 - Federation filed a Writ Petition in the Supreme Court (No. 529/2000) covering various issues but withdrawn on 16-10-2000.

35. 15-5-2004 - Letter, covering all pending issues handed over to Hon'ble Minister Pawan Kumar Bansal, by Shri N.S. Dhamoon, General Secretary of the Federation.

36. 21-2-2005 - Letter addressed to Indian Banks Association, Mumbai by Shri B. Rai, President, Federation of SBI Pensioners' Associations, stating as under:-

Govt. of India and R.B.I. say that pension issue of State Bank of India should be settled in "Bipartite Discussions" with the Trade Unions.

In view of the above, our Federation requested that following issues be settled while negotiating with Trade Unions.

Pension should be 50% of last 12 months average monthly salary.

Family Pension at 30% of pay (flat rate) updation of Pension/Family Pension.

Such revision should be applicable to all pensioners from the date of retirement and so also for Family Pensioners.

Reply from IBA - "Issues raised are issues concerning State Bank of India and as such they have to be taken up with **the said Bank only.**"

- 37. 6-7-2006** - Memorandum, covering in details, all pending issues forwarded to all Members of the Committee constituted by the Government of India after the strike of SBI Employees which was called off on 9-4-2006.

(Shri Abhijit Datta, Dy. M.D. & CDO, Shri A.C. Varma, CGM, both from SBI, Corporate Centre, Mumbai & Shri Alok Bhatnagar, Director and Shri M.K. Malhotra under Secretary, Banking Division, Government of India, New Delhi, were Members of this Committee). (No action by committee)

- 38. 25-5-2007** - Letter, enclosing a Memorandum, forwarded to Hon'ble Minister of Finance Shri P. Chindambaram, Government of India, New Delhi. The Memorandum was signed by 104 M.Ps (Lok Sabha and Rajya Sabha). Preparation of this Memorandum was done in consultation and guidance of Shri E.K. Thakur, M.P. (R.S.) He arranged to have the Memorandum signed by various M.Ps. copies of this were also sent to the Prime Minister, Chairman, SBI and many others and to all Circle Associations.

- 39. 20-2-2008** - Meeting with Shri Arun Ramanathan, IAS, Secretary, Banking Division, Government of India, New Delhi for explaining grievances of Pensioners/Family Pensioners of SBI. Shri B.G. Dandekar, President and Shri S.B. Gokhale, General Secretary of the Federation of SBI Pensioners' Associations, presented our case.

A note and statements were handed over to him explaining the anomalies.

- 40. 14-7-2008** - Regarding proposed 9th Bipartite wage settlement we wrote a letter addressed to:- (i) Banking Dept. Government of India, New Delhi (ii) IBA (iii) Chairman SBI (iv) RBI (v) Bank's working Staff Federation and (vi) Several Unions/Associations of other Banks advising them the position of Pensioners/Family Pensioners in general and anomalies in SBI in particular. We also brought to their notice how in every salary revision we got raw deal, at times even reduction in gross pension. Even after the strike of SBI employees, problems of past retirees **were not solved**. Hence we suggested that due care may be taken while signing the next agreement. (Ref. our letter No. P-34 of 14-7-2008).

- 41. 23-9-2008** - "Dharna". In Mumbai. This was arranged before the Corporate Centre in the Bank's Premises. Madame Cama Road. However on 20-9-2008 a Notice was served on the office-bearers of the Federation/Association, through High Court, Bombay, preventing from doing so and advising us to appear before the Hon'ble Judge (Shri Kanade) on the 22nd September 2008 for replying the Notice. The case was heard on that day and proceedings continued for more than 3 hours (with 2 breaks). Finally we were prevented to do so adding that we can do this on the Road. However Police Department prevented even for this as Section 144 was applicable to that area as Vidhan Bhavan was located adjacent to our Corporate Centre. We were, therefore, compelled to arrange Dharna at Azad Maidan (opp. to CST). In spite of this the programme was successful and over 600 Members attended (including over 75 ladies). Pensioners from all categories (Retired Managing Director to all categories of staff) participated. Office bearers of some Circle

Associations also participated in this Dharna. Shri Prakash Gangal, General Secretary of Federation of Award Staff, addressed the gathering.

All the arrangement was done by Mumbai Circle Association. Thanks to Shri V.M. Gokhale and others

- 42. 6-10-2008** - New Delhi - Dharna was arranged at Jantar Mantar. Over 600 Members (including ladies) attended from Chandigarh, Ambala, Lucknow, Bareilly, etc. Office bearers from other Circle Associations also joined this "Dharna". Slogans were shouted in front of New Delhi QLHO and even before the building wherein the office of Banking Division of Government of India is located. This was a unique event and this is the first time that Pensioners marched on Parliament Street. All the arrangement, for this, was done by Delhi Circle Association. Thanks to Shri H.R. Magon and others.
- 43. 30-9-2008** - New Delhi, Meeting with Shri K.V. Eapen, IAS, Jt. Secretary, (IR) Government of India, Department of Banking New Delhi. Besides Shri Eapen, Shri M.K. Malhotra, Under Secretary, was also present. Shri B.G. Dandekar, President, Federation of State Bank of India Pensioners' Associations, Shri V.M. Gokhale, President, SBIPA (Mumbai Circle) and Shri H.R. Magon, General Secretary, SBIPA (Delhi Circle) presented our case in detail (65 minutes).
- 44. 16-11-2008** - Mumbai Circle Pensioners' Association (Pune) on 16-11-2008 presented to Shri Prakash Javdekar, M.P. (R.S.) a Memorandum of Grievances of Pensioners/ Family Pensioners of State Bank of India. He assured to look into this issue. Accordingly he addressed a letter dt. **5-12-2008** to the Prime Minister viz. Hon'ble Dr. Manmohan Singh. An extract from his letter is as under:-
- "I recommend that the ceiling of Rs.10,520/- fixed for SBI Pensioners be removed and all ex-employees of the Bank be given 50% of the pay last drawn along with the benefit of 100% neutralization of D.A. with retrospective effect. This will be in conformity with the pension given to Government employees. Also, the revision of pension must take place simultaneously with every future pay revision as done for present employees".
- "Further Family Pensioners of the ex Bank employees must be given pension at the rate of 30% as sanctioned for Government employees by the Fifth Pay Commission".
- 45. 19-12-2008** - New Delhi - Meeting with Shri K.V. Eapen, IAS. After receipt of a copy of Chennai High Court Judgment of 16-10-2008 and in view of the Bank's recommendations contained in Corporate Office letter dt. 19-4-2006 we again met Shri K.V. Eapen and discussed several pending issues. Shri B.G. Dandekar, President, FOSBIPAs, Shri V.M. Gokhale, President, SBIPA (Mumbai Circle) and Shri P.K. Pathak, President, SBIPA, Delhi Unit, participated in the Meeting. Shri M.K. Malhotra, Under Secretary was also present.
- 45. A** Our Chennai Circle Association handed over a representation dated **29-12-2008** covering our Grievances, to Shri E.M. Sudarsana Naciappan, M.P. and the Chairman, Parliament Committee, Department Related to Personnel, Public Grievances, Law & Justice. New Delhi. We requested that, **for the time being** Bank's recommendations contained in letter dt.19-4-2006 may be approved as per Madras High Court Judgment dt. 16-10-2008.
- 46. 1-1-2009** Our Mumbai Circle Association addressed a letter dated **1-1-2009** to Hon'ble Minister Shri Prithviraj Chavan, Prime Minister's Office, Government of India, New Delhi, forwarding a note containing problems faced by the Pensioners/Family Pensioners of State

Bank of India. As there was no progress, Sarvashri B.G. Dandekar, V.M. Gokhale and S.B. Gokhale met the Minister at his residence at Karad (Dist. Satara, Maharashtra) on the **9th August 2009** and handed over another note giving clarifications in respect of certain issues. This Meeting was arranged by Shri V.Y. Prabhune, our Pensioner from Karad. The Minister said that he will call for comments from SBI. However the note was not forwarded to SBI by Banking Department.

- 47. 23-3-2009** - Following Members from Mumbai Circle Pensioners' Association (from Amravati) presented a Memorandum of our grievances (drafted by Federation) to the President of India at her official residence (New Delhi). However the Members concerned have not received even acknowledgement. Incidentally, we would like to add that, Dr. Shekhavat, her husband, is well acquainted with the following visitors, he being from Amravati.

Sarvashri S.V. Deshmukh, (he handed over the Memorandum), V.G. Dongre, U.D. Varu, A.G.Lenghe, S.S. Vaishampayan, M.S. Ambulkar and V.M.Vadwekar

- 48. 19-6-2009** - Our Bhopal Circle Pensioners' Association (Indore) addressed a letter No. GK: 2009: 23 of 19-6-2009 to Hon'ble Shri Kamalnathji, Union Minister for Surface Transport, Government of India, New Delhi. This representation was only for 7th Bipartite retirees. Injustice caused to them was duly highlighted in this communication.

- 49. 24-7-2009** - Pursuant to the Federation's directions to do, political lobbying of our problems by contacting various Ministers, Government of India/M.Ps. office bearers of Goa Zonal sub-centre of Mumbai Circle Association with co-operation of Shri Shantaram L. Naik, M.P. (South Zone), handed over to Hon'ble Shri Pranab Mukherjee, Finance Minister, Government of India, New Delhi, a Memorandum stating the grievances of Pensioners/ Family Pensioners of SBI.

The Memorandum was handed over on 24-7-2009, by Shri P.M. Narkar, President, Shri V.D. Kulkarni, Vice-President and Shri I.H. Dias, General Secretary of Goa Zonal sub-centre. Thereafter as suggested by Shri Naik, M.P. additional data and some historical information was also furnished to him.

- 50. 10-5-2010** - Letter addressed to the Secretary, Financial Services, Government of India, New Delhi, by Shri B.K. Ghose, President, FOSBIPA, reminding the revision of pension to retirees of 7th B.S. and payment of pension @ 50% of last drawn 'PAY'. It was also explained how the funding can be done.
- 51. 12-5-2010** - Letter addressed to Shri Ashok Chawla, Secretary, Finance, Government of India, New Delhi, by Shri B.K. Ghose, President, with contents as above.
- 52. 22-6-2010** - Letter addressed to the Secretary, Financial Services, Government of India, New Delhi, by Shri. B.K. Ghose, President, explaining, even as per settlement with Working Staff Federations, how the funding can be done by using the money set aside as "Pension balancing cost".
- 53. 31-1-2011** - Letter addressed to the Hon'ble Shri Pranab Mukherjee, Finance Minister, Government of India, New Delhi, by Shri R.N. Banerjee, Secretary, FOSBIPA. Shri Banerjee and Shri Chuni Goswamy had talked to the Minister on phone. Thereafter a small note was sent to the Finance Minister.
- 54.** Co-ordination Committee Meetings with both the Federations of Serving Staff of State Bank of India. Some of our Associations/Members were of the opinion that we should take

the help of Federations of our serving staff to get our issues settled by negotiation with the Bank Management. Some Members approached the Federations. Thereafter it was decided to have co-ordination committee of three Federations. We handed over some notes to both the Federations. In Meetings we explained our problems. Even after the strike of our Bank's employees our genuine problems/issues were not settled. (Since 2005 seven Meetings were held. Result -?)

55. Pending Court Cases

- On behalf of Federation a Writ No. 16482 of 2006 has been filed by our Bangalore Circle Pensioners' Association in Bangalore High Court. (Re. D.R. at 100% neutralization). Hearing not yet started.
- On behalf of Federation a Writ No. 5904 of 2007 has been filed by our Mumbai Circle Pensioners' Association, in Nagpur Bench of Mumbai High Court. Hearing not yet started. Re:- Family Pension to be @ 30% of salary).
- Federation filed a Writ Petition in the Supreme Court (No. 184 of 2011). Filed on 16-3-2011 and admitted on 13-5-2011. (Re: Pension to be calculated at 50% of last 12 months average monthly pay, w.e.f. 1-11-1987 or from the date of retirement, which ever is later).

Note: Above is the list of items which I remember. There can be some more items. Therefore, please do not treat this as final list.

- B.G. Dandekar, Thane

पुढान्या तू मंत्री होणार

(चाल : विठ्ठला तू वेडा कुंभार)

'भ्रष्टाचारा' वरती करसी भाषणबाजी फार

पुढान्या, तू मंत्री होणार!

माती, वाळू, सिमेंट, चूना ।

तूच पुरवसी खडी विटांना ।

इमारती त्या उभारताना ।

तुझ्या 'आदर्शा' च्या गणतीला ।

नसे अंत ना पार! ॥१॥

सभासभांचे रूप आगळे ।

प्रत्येकीचे जथे वेगळे ।

तुझ्याविना ते काढती गळे ।

हाती कुणाच्या दिसती नोटा ।

कुणी पिऊन हुशार! ॥२॥

तूच भेसळीतून जोडसी ।

घोटाळ्यांतून एकी तोडसी ।

कुरघोड्यांतून पक्ष फोडसी ।

देसी पेट्या-लाच पुरवसी ।

पक्ष पुढे बेजार!! ॥३॥

- व्ही. व्ही. देशपांडे, सोलापूर

फोन : २०११६६७१२७

मध्यमवर्गीयांसाठी डिलक्स, इकॉनॉमी सहली

राजगुरु टुर्स

जिन्हाळा जपणारी माणसं...

	बजेट	डिलक्स
केरळ-कन्याकुमारी	12,475/-	16,975/-
राजस्थान	12,475/-	14,975/-
हैद्राबाद-रामोजी-श्रीशैल्य	9,975/-	11,975/-
सोमनाथ-द्वारका-गिरनार	7,975/-	9,475/-
पुरी-भुवनेश्वर-कोणार्क	-	9,975/-
अमृतसर-काश्मिर-वैष्णोदेवी	-	15,475/-
दार्जिलींग-सिक्किम-गंगटोक	-	17,475/-
नेपाळ-काठमांडू-पोखरा	-	13,975/-
नैनीताल-राणीखेत-कॉर्बेट	12,975/-	14,975/-

• महिला स्पेशल • ज्येष्ठ नागरीक विशेष • हनीमून टुर्स
स्टेट बँक स्टाफ व पेशानर्सना ₹ 500/- ते 1000/- प्रत्येकी सवलत
२७ सप्टेंबर पर्यटन दिनानिमित्त फोटोग्राफी स्पर्धा

मुंबई : 022 - 24318082 / 24381026

संपर्क : राजन पाडलोसकर - 9322231216

www.rajgurutours.com

Attention All the Members

1) It is informed by the PPG Dept., Mumbai LHO that about 2800 pensioners/family pensioners have not yet furnished the 'Life Certificate' to the pension-paying branch (i.e.-Home Branch) till this date. If such pensioners/family pensioners donot furnish the 'Life Certificate' by going to the pension-paying branch or to any nearest branch (vide e-Circular No.Circular No. : CDO/P&HRD-PPFG/29/2011-12 dt.3rd June 2011) the payment of pension to such pensioners/family pensioners will be stopped with immediate effect.

Therefore, all the pensioners/family pensioners are requested to verify from the pension-paying branch whether the Life Certificate furnished by them in November 2010 has been recorded properly in the system, so as to avoid non-credit of pension to their pension account in due course. For those who have not yet furnished Life Certificate are requested to do so immediately.

2) For those who retired after 1-11-2007 (i.e - 9th Bi-partite retirees) : Pensioners who retired on or after 1-11-2007 are requested by the Bank that they should advise in writing to the Bank whether they wish to commute their Pension (as per extant rules). If any body do not wish to commute the pension, they are also requested by the Bank to advise in writing that they do not wish to commute the pension. This advise, whether 'Yes' or 'No' (regarding Commutation) should be sent by all the pensioners who retired on or after 1-11-2007 (i.e.- 9th Bi-partite retirees only).

3) PAN Number :- All the pensioners and family pensioners are requested to furnish their PAN Number to their pension paying branch immediately.

कृपया इकडे लक्ष द्या !!

बँकेने सर्व संबंधित पेन्शनर्ससाठी खालील सूचना दिल्या आहेत

- १) प्रत्येक नोव्हेंबर महिन्यात सर्व पेन्शनर्स व फॅमिली पेन्शनर्सनी लाइफ सर्टिफिकेट स्वतः बँकेत जाऊन देणे बंधनकारक आहे. त्यासाठी 'संवाद' च्या माध्यमातून तसेच सभामधून वेळोवेळी सूचना दिल्या असूनसुद्धा, नोव्हेंबर २०१० मध्ये देणे अपेक्षित असलेले लाइफ सर्टिफिकेट अजूनपर्यंत **जवळ जवळ २८००** पेन्शनर्स/फॅमिली पेन्शनर्सनी दिलेले नाही असे बँकेने कळविले आहे. अशा पेन्शनर्स/फॅमिली पेन्शनर्सचे पेन्शन त्यांच्या खात्यावर **जमा न करण्याचे** बँकेने ठरविले आहे. तरी प्रत्येक पेन्शनर/फॅमिली पेन्शनरने आपापल्या ब्रॅंचला जाऊन स्वतःच्या लाइफ सर्टिफिकेटची बँकेच्या कॉम्प्युटर सिस्टिम मध्ये नोंद झाली आहे की नाही याची खातरजमा करून घ्यावी ही विनंती, जेणे करून आपले खात्यावर पेन्शन जमा होणे चालू राहिल व आपली गैरसोय टळेल.
- २) बँकेने सक्चुरलर काढून कळविले आहे की, जे पेन्शनर्स १-११-२००७ च्या नंतर निवृत्त झाले आहेत (म्हणजे **Ninth Bi-partite retirees**) अशा प्रत्येकाने **कॉम्प्युटेशन पाहिजे की नको** हे बँकेला त्वरित कळवावे. म्हणजे त्यांचे रिव्हाईज्ड सॅलरी ॲरिअर्स काढून लवकर जमा करणे बँकेस सोईचे जाईल.
- ३) ज्यांनी अजूनपर्यंत आपला पॅन क्रमांक बँकेला कळविला नाही तो त्वरित कळवावा. अन्यथा बँक पेन्शन रकमेतून इन्कमटॅक्स २० टक्के दराने कापून तो सरकारी खजिन्यात जमा करेल. योग्य दराने (आवश्यक असल्यास) इन्कमटॅक्स कापणे बँकेस बंधनकारक आहे याची नोंद घ्यावी.

Paths to Wisdom

- * Be courteous to all, but intimate with few and let those few be well tried before you give them your confidence.
- * To handle yourself use your head, to handle others use your heart.
- * If you are idle, be not solitary, if you are solitary be not idle.

This Way to Success

- * Success is not aim, it's a Journey.
- * No man has a chance to enjoy permanent success until he begins to look in a mirror for the the real cause of all his mistakes.
- * Character fortified by knowledge is the only charm which attracts success.
- * The secret of success in life is for a man to be ready for his opportunity when it comes.

The Real Banking

- * Yesterday as a cancelled cheque, you can't cash it.
- * Tomorrow is a promissory note, don't rely on it.
- * Today is a ready cash, spend it wisely.

- Collection by A.D.Rotkar, Wardha

*****

अभिनंदनीय

आपले वर्धा येथील सदस्य श्री.मनोहर ढोबळे यांचा नातू चि.शुभम् राजेश ढोबळे हा या वर्षीच्या दहावी परिक्षेत ९४ टक्के गुण मिळवून उत्तीर्ण झाला. या दैदित्यमान यशाबद्दल त्याचे असोसिएशनतर्फे अभिनंदन !

तसेच त्याने अमेरिकेतील नासा या अंतराळ संशोधन संस्थेमध्ये 'अंतराळात वसाहत करण्यासाठी आवश्यक असा प्रोजे?ट' सादर केला होता. त्या प्रोजे?टचे प्रात्यक्षिक दाखवण्यासाठी १५ मे ते २५ मे २०११ या कालावधीत तो अमेरिकेतील अलबामा येथे जाऊन आला. एवढेच नव्हे तर महाराष्ट्र टॅलेंट टेस्ट मध्ये जिल्हा रँक मध्ये नागपूर मधून त्याने दुसरा क्रमांक पटकावला. त्याच्या या कौतुकास्पद यशाबद्दलसुद्धा असोसिएशनतर्फे हार्दिक अभिनंदन !!

- सेक्रेटरी

आई

आई तुझ्या कष्टाचे मोल

कधी कुणाला कळलेच नाही ।

उभे आयुष्य सरले तरी

भोग तुझे संपलेच नाही ॥

कष्ट करून देह झिजला तरी

चूल अजून सुटली नाही ।

मायेनं ताटात भाकर वाढणारी

माझ्या तार्ईसारखी लेक

तुला भेटलीच नाही ॥

ज्यानं सुख घायला हवे होते

त्यांनीच तुला पिडले ।

सान्या गावाने पाहिले

तुझे कसे धिंडवडे काढले॥

मोलमजूरीसाठी लोकांचे

उंबरठे झिजवलेस।

दळण-कांडण करून

तूच आम्हाला जगवलेस॥

आयुष्यभर तू संघर्ष केलास

'क्रोधी' शंकर तू

उमा-पार्वती होऊन पुजलास॥

परमेश्वराला एवढीच प्रार्थना

शेवटची निद्रा आई

तुझ्या कुशीत मिळावी

तुझ्या चितेशेजारी

माझी चिता जळावी॥

- शामराव खंडू पोटे, अंधेरी (पूर्व), मुंबई

फोन : ९८६९००९२२४

विनोद

आजोबा (नातवाला) : अरे तू १० दिवस शाळेत गेला नाहीस. तुझे शिक्षक तू का आला नाही विचारण्यास येत आहे. जा लवकर लपून बस.

नातू : आजोबा तुम्हीच लपून रहा मी त्यांना सांगितले की माझे आजोबा वारलेत म्हणून मी गैरहजर आहे.

- मधु रानडे

Mental Pattern and Sickness

The mind-body connection plays an important role in getting sick and recovery from sickness. But, the patients may not be aware that the sickness is caused by the mind because what is stored in subconscious mind is the driving force but the conscious mind is not aware of it.

MIRACULOUS CURE

I have read about a case history when a bedridden lady due to pain in joints was instantly cured when she forgave her otherwise good husband against whom she had a genuine grudge. Another story I read was about a cancer patient who was on death bed. When she was not expected to be alive for more than twenty four hours, the doctors decided to take off all the drips and stopped the treatment. While waiting for her death she closed her eyes and prayed to God that she was ready to die if it was His wish. At that moment, she experienced peace and went into deep sleep. When she got up after 12 hours, got out of bed and started walking. She lived for over 20 years thereafter.

HOW TO PRAY

Vince Lombardi in his book 'Winning Is A Habit' says, "Never pray for victory, pray for will of God. We don't pray to win. We pray to play the best we can and to keep us free from injury And the prayer we may say after winning is one of thanks giving". Prayer should be unconditional & full of faith. Some times, God gives difficulties to make the person strong and finally the desire is fulfilled

Getting knocked down is not a failure. If you don't get up again, it is a failure. We have to enjoy whatever role is assigned to us by God. As Peter Drucker says, performing organizations enjoy what they are doing. When a person performs well the role assigned by God to him, he is at peace and peaceful mind helps to remain free from sickness.

When a person attains inner peace, he remains calm amidst noise and chaos around. There are many factors causing uncertainty due to terrorism, sickness, death etc. This causes insecurity as we know not whether the peace we enjoy today will be shattered tomorrow. That is why there exists so much mental illness and restlessness. Faith is necessary to get rid of this insecurity. Jesus Christ said: "Verily I say unto you, if ye have faith as a grain of mustard seed, ye shall say unto this mountain, remove hence to yonder place; and it shall remove; and nothing shall be impossible unto you" (Matthew 17:20, Bible).

According to Swami Shivananda, "Peace is not in the heart of carnal man. Peace is in the heart of desireless man, who has controlled his senses and the mind. Greed, Lust, jealousy, envy, anger, pride and egotism are the enemies of peace. Slay these enemies by the sword of dispassion, discrimination and non-attachment. You will enjoy perpetual peace".

Paramahansa Yogananda's teachings show the way to achieve peace. Meditation is the spring from which God's peace flows into your soul. But meditation technique should be learnt from an authorized or properly trained person. "Peace is the altar of Heaven. It is not a negative state, a mere absence of mental and emotional worries". It is preferable to find a guru to cultivate spiritualism. Guru is God's agent. Guru disciple relationship helps the disciple to cultivate the quality of faith.

CAUSES OF CANCER AND METHOD FOR CURE

Louise L Hay states in her book, 'You can heal your life' after getting cured of cancer, that "all disease comes from a state of unforgiveness. Forgiveness means giving up. It has nothing to do with condoning behaviour. It requires letting the thing go". Some are accident prone and others go for a life time without getting a scratch. In accordance with her, accidents are expression of anger. It indicates rebellion against authority. This is caused by not enjoying the liberty to speak. Situation created by mind results into sickness.

About cancer she says "I knew cancer was the disease of deep resentment that has been

held for long time until it literally eats away at the body". She admits that she was refusing to dissolve all anger and resentment for what happened in childhood. But, ultimately did it. According to her cancer or any other ailment returns in most cases because patients do not make mental changes and not because doctor did not do his job well. She took treatment from good reflexologist, changed her diet and changed her mental attitude. After doing lot of physical and mental cleaning by Louise Hay doctors found no trace of cancer. William James, American Philosopher said, "The greatest discovery of my generation is that a human being can alter his life by altering his attitude of mind".

She has quoted in her book a case of one New Age leader who had gone for surgery. Before the operation, she asked the surgeon and anesthesiologist to play soft music during the operation and asked them to talk to her & with each other continuously with positive affirmations. She had a nurse in the recovery room to do the same thing. In the process, operation went easily and she had rapid and comfortable recovery. This establishes the role of mind in sickness and recovery.

AFFIRMATIONS TO CHANGE

Affirmation is any statement one can make. Continuously one can make positive statements to shape life as he desires. Louise Hay has given list of affirmations one can make for different diseases. The book is worth possessing, reading and rereading. Spiritual practices also recommend affirmations. If some rules are followed one can develop his own affirmation and get benefited. Paramahansa Yogandanda said, "Mental whispers develop dynamic power to reshape matter into what you want".

Oxford dictionary meaning of health is that "the condition of person's body or mind". According to Webster dictionary it means, "sound physical or mental condition". Thus body and mind are interconnected. Hence for good health mind also plays very important role. As Vince Lombardi says, "Hurt is in the mind". And it manifests on body as sickness.

Paramahansa Yogananda accompanied by his highly developed disciple Dr. M W Lewis & his son Bradford once went to bathe in the ocean in moonlight in Doxbury, Massachusetts in the US. The water felt very cold. Hence Yogananda reminded himself "that everything is made of electricity and the same electricity that makes cold also makes heat.....and water itself is nothing more than a manifestation of electrical energies. Bradford looked at Yogananda and then told his father, "Swamiji has a light around his body". Yogananda refused to accept sensation of cold and thus could enter cold water.

CONCLUSION

It is necessary to develop willingness to change. Affirmation, "I am willing to change" made repeatedly will go a long way in this effort. The change should be to control the mind by conscious choice of thoughts. Live in the present moment by forgetting the past and without worrying for the future. I recommend Eckhart Tolle's book 'Power of Now' to read.

Forgiveness is there in all religions.. When we forgive past is let gone and we remain in now-the present moment. Then the feeling of revenge or retaliation is not there.

Visualisation is yet another method to change. One can visualise peace entering body, surrounding and the whole environment. It is also possible to visualize praying for family members and/or friends. Affirmations for positive and constructive approach can be made to change the mind.

Finally nurture body, mind and soul by meditation. Controlled breathing by proper technique makes it possible to concentrate mind on soul and God and achieve inner peace necessary for happiness.

- S.V.Naik, Mumbai
Cell # 09821127616

AN EPITAPH FOR AN UNSUNG HERO

Our friend and colleague of over 4 decades Madhav Shahane passed away on 6th of July. He battled for his life for two weeks in a hospital before cruel fate decided that he would be snatched away from us. And funnily enough, during these two weeks, for the first time in his life, he had so many concerned friends calling frequently and enquiring about his health and visiting the hospital so regularly. Why funny? This was his first hospitalization. And so far in his life he was the one who was attending to everyone's health problems - whether the person was known to him or not. He was a 24 hour volunteer service. So much so that just before he was admitted to hospital with severe pain he had helped admit a friend in hospital for a cardiac problem. He had just postponed his own admission by couple of hours. Not only help for health, he was there if someone wanted school admission, yoga classes, pranayama training, arranging meetings, laying tables and chairs, cleaning the floors..... P.L.(Phula) Deshpande had , perhaps, based his 'Narayan' character in ' Vyakti aani Valli' on Madhav. Selfless service and self effacing to a fault - this was my friend. His family always came last but he was at the end of the line even there in terms of taking care. So much he gave of his life for the welfare of his friends.

He was a man of few words. I never saw him getting angry with anyone or anything in over 3 decades. He was never in any photographs in any function. While in service he was the backbone of any branch or department. Tireless in work, seeking perfection and constantly achieving it. He followed his Guru Golwalkar's advice in his life style - simplicity personified. Even in a semi-coma he was doing regular japa and from his hospital bed he was enquiring after someone or other's welfare!

Khushwant Singh had once written about a poet friend's funeral. He said that there were 3000 genuine mourners behind the pier with tears streaming from their eyes and Khushwant Singh hoped that there would be at least one genuine mourner in his funeral. The affection and love for Madhav could be seen when we bid him 'Good Bye' as hundreds of friends stood with tears streaming from their eyes for a loving man who had been taken away by God for service to Him, despite all their prayers. In his lifetime Madhav never accepted even a thanks for something he did. By writing this I wanted to thank this unsung hero for all his good deeds and all the good he was. He leaves behind a lovely, caring family. It is not easy to console them. But I am sure from somewhere up above there he is looking upon them with genuine concern and love and wishes them a peaceful future.

" MAY HIS SOUL REST IN PEACE ! "

- T.R.C. (Chandru) Sharma, Thane, (M) 9820304320

प्रतिक्रिया

'संवाद' मासिकाचे अंक नियमितपणे मिळतात. दिवसेंदिवस मासिकाचे स्वरूप सर्वांग परिपूर्ण होत आहे. संपादकीयामध्ये चालू घडामोडीचे विश्लेषण खूप छान असते.

जूनच्या अंकातील पारितोषिक विजेते दोन्ही लेख चांगले असून व्यावहारिकता व भावनात्मकता यांचा सुयोग्य मेळ साधणारे आहेत. असोसिएशनने पारितोषिक स्पर्धा घेऊन सभासदांना लिहिते केले आहे. या अंकातील इतरही मजकूर माहितीपूर्ण आहे. विषयनिवडीबद्दल व उत्कृष्ट मांडणीबद्दल संपादक मंडळ कौतुकास पात्र आहे.

- ज. द. पाठक, जळगाव

सफरचंद बरोबर आणले

आपला मित्र उमेश आंब्याच्या झाडावर बसून आंबे खातोय बघून रमेशही झाडावर चढतो.

उमेश : रम्या तू का आला झाडावर माझ्या पाठोपाठ?

रमेश : घाबरू नकोस, मी काही आंबे खाणार नाहीय, मी सफरचंद खाईन बस!

उमेश : अरे, पण हे तर आंब्याचे झाड आहे ना?

रमेश : हो, मी सफरचंद माझ्या बरोबर आणला आहे.

- मधु रानडे

संवाद लेख स्पर्धा २०११

पुरूष विभाग - तृतीय पारितोषिक विजेता लेख

निवृत्तीनंतरचे स्वभाव मत परिवर्तन

आपण बँकेत किंवा कोणत्याही खात्यात नोकरीला लागल्यानंतर नियमाप्रमाणे आपल्या निवृत्तीची तारीख ही ठरलेली असते. (स्वेच्छानिवृत्ती सोडून). त्यामुळे आपल्याला निवृत्तीनंतरची मानसिक तयारी करायला हवी म्हणजे त्रास होणार नाही. योजना आखायला हव्यात. शेवटी काय man Proposes and god disposes ते आपल्या हातात नसते.

आपण निवृत्त झाल्यानंतर इतक्या वर्षांची कामाची सवय असल्यामुळे निवृत्त झाल्यावर काय करायचे हा प्रश्न बऱ्याच जणांना पडतो. एक प्रकारची पोकळी निर्माण होते. बरेच जण विचारतात, आता तुम्ही काय करणार? पण नंतर करण्यासारखे खूप असते. ते आपण नंतरच्या भागात बघू. बऱ्याच जणांना (मलासुद्धा) व्याधींमुळे, वयानुसार शारीरिक व मानसिक त्रास होतो. तो निवृत्तीनंतर जास्त जाणवतो. त्यामुळे बऱ्याच जणांची चिडचिड होते. काही जणांना मानसिक तणाव जाणवतो. पण व्याधींकडे जास्त लक्ष द्यायचे नसते. म्हणजे दुर्लक्ष करा असा त्याचा अर्थ नाही. काळजी करायची नसते. काळजीने काळीज पोखरते. चिंता त्या भगवंता म्हणायचे. काही जणांना असे वाटते की ऑफीसमध्ये गेल्यानंतर आपल्याला पहिल्यासारखा सर्वांनी मान द्यावा. साहेब, साहेब करावं. शाखाप्रमुखांकडे गेल्यावर तिथेच आपली सर्व कामे व्हावीत. घरातही मी कर्ता पुरूष असल्यामुळे मला सर्वांनी मान द्यावा. माझाच म्हणणे सर्वांनी ऐकावे. आपली हुकमत गाजवावी. पण ह्या असल्या अपेक्षा ठेवायच्या कशाला? कारण अपेक्षाभंगाचं दुःख हे जास्त असतं.

एक गृहस्थ होते. ते निवृत्त झाले. त्यांची अशी अपेक्षा होती की ऑफीसमध्ये गेल्यावर सर्वांनी आपल्याला मान द्यावा. साहेब म्हणावं. पण तसं काही होत नसायचं. म्हणून त्यांची खूप चिडचिड व्हायची. शेवटी त्यांना बरं वाटावं म्हणून त्यांची पत्नी त्यांना साहेब म्हणायची. त्यामुळे त्यांना बरे वाटायचे.

दुसरे एक गृहस्थ होते. ते निवृत्त झाले. पण नंतरही ते रोज वेळेवर ऑफीसला जात होते. पण नंतर नंतर त्यांच्या सतत येण्याचा सर्वांना खूप त्रास व्हायला लागला. म्हणून त्यांना बाहेर ठेवलेल्या बाकावर बसायला सांगितले. पण तो मानसिक अपमान ते सहन करू शकले नाहीत व त्यातच त्यांचा अंत झाला. असं प्रत्येकाच्या बाबतीत होतं असं नाही.

बऱ्याच जणांना त्यातल्या त्यात जुन्या लोकांना पेन्शन वाढीची अपेक्षा असते. ते लोक विचारतात की, आपल्या

पेन्शनबद्दल काही कळलं का? सरकारी कर्मचाऱ्यांची इतकी पेन्शन वाढ झाली. मी त्यांना श्री. गोंदवलेकर महाराज काय म्हणतात ते सांगतो. ते असं सांगायचे की, पैसा मिळणे हे आपल्या नशिबावर अवलंबून असते. आपल्या नशिबात वाढ नाही म्हणून गप्प बसायचे. काही लोक निवृत्त झाले तरी आर्थिक जबाबदारी संपत नाही. त्यामुळे ते लोक खूप विवंचनेत असतात. काही जणांना पदोन्नती न झाल्यामुळे खंत वाटत असते.

आता आपण मतपरिवर्तनाकडे वळू या.

प्रथम मला असं वाटतं की, आपला स्वभाव/मत ही आपल्या मनावर अवलंबून असतात. मन चिंती ते वैरीही न चिंती असं म्हणतात. रिंतं मन हे सैतानाचे माहेरघर असते असं म्हणतात. म्हणून मन नेहमी कशात तरी सतत गुंतवून ठेवायला पाहिजे. मन चंगा तो कटौती में गंगा असं म्हणतात. त्या बाबतीत मला आपल्या 'संवाद' मासिकाचे शिर्षक खूप भावते.

“मना मनांचा मेळ जुळावा । द्वेषाचा लवलेश नसावा ।

सादासी प्रतिसाद मिळावा । वाद नको संवाद असावा ।

म्हणून श्री रामदास स्वामींनी मनाला सज्जन म्हटले आहे आणि त्याला सांगितले आहे की, भक्ती पंथाकडे जा. स्वामी विवेकानंद म्हणतात की, 'ईशसेवा व जनसेवा करा.' ईशसेवा व जनसेवा करणे तर काही अवघड नाही. रोज पाच/दहा मिनिटे (निदान) तुम्ही डोळे मिटून ध्यानस्थ बसलात व ईश चिंतनात मन घालवले तर तुम्हाला खूप शांत व प्रसन्न वाटेल. योग, व्यायाम, प्राणायाम करा म्हणजे आपल्या आचार व विचारांवर त्याचा परिणाम झाल्याशिवाय राहत नाही. त्यामुळे घरात उगाच लक्ष देणे हे देखील कमी होईल. मुलं आता मोठी झाली आहेत. त्यांचे निर्णय त्यांना घेऊ द्या. त्यांच्या संसारात आपली लुडबुड नको. जेव्हा ते आपल्याला विचारतील तेव्हाच त्यांना सल्ला द्या. घरातील वातावरण प्रसन्न ठेवण्यात आपल्या पत्नीचीही आपल्याला खूप मदत होते. हा माझा तरी अनुभव आहे. निरनिराळी पुस्तकं वाचा, चांगलं संगीत ऐका, ज्या छंदांची आपल्याला आवड असेल व जे आत्तापर्यंत नोकरीच्या धावपळीत जमले नसेल, ते जोपासा. घरात लहान मूल असेल तर त्याच्या बाळलीला, निरागस बोलणे, हसणे हे बघितल्यानंतर आपल्याला खूप आनंद वाटतो. वेळ खूप छान जातो. दुखणे विसरायला होते. म्हणून आपण म्हणतो 'लहानपण देगा देवा.'

दुसरे म्हणजे आपण देवदर्शनाला जातो. देवासमोर डोळे मिटून हात जोडतो. क्षणभर उभे राहतो. देवाचिये द्वारी उभा क्षणभरी तेणे मुक्तीचारी साधियेला. त्यामुळे आपल्याला खूप प्रसन्न वाटते. पायरीचा दगड हा दगडाचा असतो व पांडुरंगाची मूर्ती ही देखील दगडाचीच असते. पण दोघांमधला फरक बघा. भाव तोची देव. त्याचप्रमाणे निरनिराळ्या ठिकाणी सहलीला

जातो. तिथले निसर्गसौंदर्य पाहतो. काही ठिकाणच्या शिल्पकला बघतो. पाखरांची किलबिल, फुलपाखरांचे रंगीबेरंगी रंग, कोकिळेचे कुहुकुहू हे सर्व बघितल्यानंतर असे वाटते की जगात देव आहे. जगतनियंता आहे. ह्या सर्व गोष्टींचा आपल्या स्वभावात/मतात परिवर्तन झाल्याशिवाय राहत नाही. प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे परिवर्तन ही मानवी जीवनातील एक नैसर्गिक गोष्ट आहे. काळ हा पुढे सरकतच असतो. घड्याळाचे काटे सरकतात त्याप्रमाणे. पण बदल हा नेहमी आपल्याला हवा तसा घडतोच असे नाही. बाह्य जगतातील बदलाचाही आपल्या मनावर परिणाम झाल्याशिवाय राहत नाही. उदाहरण घ्यायचे म्हणजे कॉम्प्युटर, मोबाईल ह्या गोष्टींचे घेता येईल. वैज्ञानिक प्रगतीचाही आपल्यावर बदल होतोच. माणसाच्या वयाचाही त्याच्या मतांवर/स्वभावावर बदल झाल्याशिवाय राहत नाही व तो बदल त्याच्या बहुधा हिताचाच असतो.

काही जण म्हणतात स्वभावाला औषध नसते व आमची मतंही ठाम असतात. पण त्यांच्याही मतांवर वरील सर्व गोष्टींचा परिणाम होतच असतो. त्यांच्या कळत वा नकळत, दृश्य किंवा अदृश्य स्वरूपात. मन जर चंचल असेल, शुद्ध नसेल तर त्याचा स्वभाव हा बदल लवकर आत्मसात करत नाही. 'मन शुद्ध तुझं गोष्ट आहे पृथ्वी मोलाची, तू चाल पुढं तुला रं गड्या भीती कशाची, पर्वा भी कुणाची.

आपले इथे राहणे (Living) संपत आल्यावर सोडावेच लागते (Leaving) व ते आनंदी करणेच तर महत्त्वाचे असते. तीच असते (Art of Living) आणि (Art of Leaving) देखील. म्हणून प्रत्येकाने परिस्थितीनुसार बदल आत्मसात करायला शिकले पाहिजे. म्हणजे त्याचे जीवन सुखी होईल. आपल्याला माहीत आहे की 'जिंदगी एक सफर है सुहाना। यहाँ कल क्या हो किसने जाना।

म्हणून प्रत्येकाने आपले जीवन जास्तीत जास्त सुखी व समृद्ध करण्याचा प्रयत्न करावा, जे सर्वस्वी त्याच्या स्वभावावर/मतपरिवर्तनावर अवलंबून असते. म्हणजे त्याला सुख, समृद्धी व आनंद लाभेल.

- अरविंद ए. कुलकर्णी, पुणे
भ्रमणध्वनी - ९७६३८४५६६४

बेईमान

बायको : अहो, दुनियेत किती बेईमान लोकं झालेत. सकाळी दूधवाल्याने मला ५ रू. चे चक्क खोटे नाणे दिले.

नवरा : बघू. बघू.

बायको : कोतून दाखवू? ते तर मी नंतर भाजीवाल्याला देऊन टाकले.

- मधु रानडे

आपल्या काळात

आपल्या काळात इमारतीची उंची वाढली?

पण माणुसकी मात्र कमी झाली

रस्ते रुंद झाले पण दृष्टी अरुंद झाली

खर्च वाढला शिल्लक कमी झाली

घरं मोठी झाली, कुटूंब मात्र लहान झाली

सुखसोयी पुष्कळ पण वेळ दुर्मिळ झाला

पदव्या स्वस्त झाल्या पण शहाणपण महागले

माहितीचे डोंगर जमले पण नेमकेपणाचे झरे आटले

तज्ज्ञ वाढले आणि समस्याही वाढल्या

औषधे भरपूर पण आरोग्य कमी झालं

आपण बोलतो फार प्रेम क्वचित करतो

मालकीची भाषा वाढली मूल्यांची कमी झाली

राहणीमान उंचावलं पण जगणं दळभद्री झालं

आपल्या जगण्यात वर्षांची भर पडली

पण आपल्या वर्षामध्ये जगण्याची नाही

आपण भले चंद्रावर गेलो-आलो

पण शेजारच्या नव्या माणसाला भेटणं दुर्मिळ झालं

बाहेरचा परिसर आपण जिंकत चाललो

पण आतल्या हरण्याचं काय?

हवा शुद्ध करण्यासाठी आटापिटा

पण आत्म्याचं गुदमरण्याचं काय?

आपली आवक वाढली पण नियत कमीझाली

हा काळ उंच माणसांचा

पण खुज्या व्यक्तिमत्त्वाचा

उदंड फायद्याचा पण उथळ नात्याचा

मोकळा वेळ हाताशी पण त्यातली गंमत गेलेली

विविध खाद्यपदार्थ पण त्यात सत्व नाही

दोन मिळवती माणसं पण त्यांचे घटस्फोट वाढले

घरं नटली पण घरकुलं दुभंगली

रिवडकीत खूप काही मांडलेलं

पण कोठीची खोली रिकामी

तशीच मनाची अवस्था

- शरयु अरविंद कुलकर्णी, कोल्हापूर
भ्रमणध्वनी - ९८८९३०२००५

संवाद लेख स्पर्धा २०११

स्त्री विभाग - तृतीय पारितोषिक विजेता लेख

नाती गोती स्नेहसंबंध

‘दोन दिसांची रंगत-संगत दोन दिसांची नाती’

‘कोई किसीका नहीं ये झूठे नाते हैं नातोंका क्या’

ही आणि अशी नातेसंबंधांवर भाष्य करणारी अनेक गाणी लहानपणापासून ऐकत व प्रत्यक्ष अनुभव घेत घेत आपण मोठे होतो. त्याचबरोबर जाणीव होते ती अशी की, खरोखरच नकळत्या वयापासून आपल्या अवतीभवती वावरणारी नाती उदाहरणार्थ आईवडील, आजीआजोबा, काका, मामा, आत्या, भावंड आपल्याला खूप काही शिकवत असतात. त्यांचं आपल्या आयुष्यातलं स्थान अद्वितीय असंच म्हणावं लागेल. त्यांच्याकडून मिळालेलं प्रेम, वात्सल्य नक्कीच आपल्याला समृद्ध करत असते.

जन्मापासूनच्या सर्व घटनांची सांगड आपल्या संस्कृतीत नात्यांशी आहे. अगदी बाळाच्या बारशाला नाव ठेवायचा मान आत्याचा तर लग्नात मुलीला आणायचा किंवा मुंजीत मुंजमुलाला ‘काशीला जाऊ नको मुलगी देतो’ म्हणायचा अधिकार मामाचा असतो. आशीर्वाद घायला सर्वप्रसंगी आजीआजोबा लागतात. दिवाळीत पाडव्याला नवराबायकोचा व विदर्भात घरातील ज्येष्ठ पुरूषांचा मान असतो. भाऊबीजेला, राखीपौर्णिमेला बहीणभावाच्या नात्याचा मान असतो. अगदी मृत्यूनंतर भडाबुडी देतानासुद्धा आईवडिलांना मोठ्या मुलाने, बायकोला नवऱ्याने अशी नात्यांची सांगड घालून ठेवलेलीच आहे. नात्यांना महत्त्व दिलेलं आहे आणि एकमेकांना कुटुंबात बांधून ठेवणारा तो एक धागा असतो. म्हणूनच म्हणतात नातीगोती माणसाच्या जन्माबरोबरच येतात व त्याच्या मृत्यूबरोबर संपतात.

नातेवाईक आणि स्नेहसंबंध यांचं स्थान मनुष्याच्या जीवनात मीठाइतकंच आवश्यक व महत्त्वपूर्ण आहे. क्षणभर आपण कल्पना केली की अनाथ म्हणून आपण जन्माला आलो व निराश्रितासारखे कुठेतरी वाढलो तरी मनाला धक्का बसतो आणि जवळची नाती स्नेहसंबंध यांचं आपल्या आयुष्यातलं योगदान याची जाणीव होते. हे सगळे नसते तर आयुष्य किती नीरस उजाड झालं असतं असं वाटतं. एखाद्या अनाथाश्रमाला, वृद्धाश्रमाला भेट दिली तरी लक्षात येतं की प्रेमाला, आपल्या माणसांना ते किती आसुसलेत.

नात्यांची वीण घट्ट करण्यासाठी गरज असते ती उदार मनाची, समजूतदारपणाची, प्रेमाची व जिव्हाळ्याची. एका यशस्वी नात्याची अशी गोष्ट सांगतात की एका जोडप्याला लग्नानंतर ११ वर्षांनी मुलगा झाला अर्थातच तो खूप लाडका होता. मुलगा २ वर्षांचा झाला. एके दिवशी सकाळी नवऱ्याने

पाहिलं. टेबलावर मोठ्या माणसांच्या औषधाची बाटली उघडी पडली होती. त्याने बायकोला सांगितलं की, ‘बाटली बंद कर आणि तो ऑफिसला गेला. बायको कामाच्या व्यापात ते विसरली आणि नेमकं मुलानं ते प्यायलं. ते औषध थोडं विषारी होतं. थोड्याच वेळात मुलाला चक्कर आली आणि तो मृत झाला. त्याच्या आईला प्रचंड धक्का बसला. नवऱ्याला कसं तोंड द्यावं तेच तिला कळना. ती अतिशय घाबरली. त्या बातमीनं धक्का बसून सैरभैर झालेला तिचा नवरा दवाखान्यात आला त्यानं एकदा आपल्या मृत मुलाकडे पाहिलं नंतर आपल्या पत्नीकडे पाहिलं आणि फक्त ४ शब्द उच्चारले, ‘अगं, माझं तुझ्यावर प्रेम आहे’ त्याक्षणी तिला तिच्या नवऱ्याकडून सांत्वनाची आणि सहानुभूतीची गरज होती आणि त्याने ती पूर्ण केली म्हणून नातं यशस्वी.

नाती किंवा स्नेहसंबंध दोन्हीही सावधपणे जपावे लागतात. त्यांना उजाळा द्यावा लागतो. सुखदुःखाच्या प्रसंगी त्यांची साथ करावी लागते. हल्ली फोन, इंटरनेट, एसएमएस अशा साधनांनी अगदी सहज जगभर संवाद साधता येतो. सुंदर विचारांची, फोटोग्राफची देवाणघेवाण क्षणात करता येते. कित्येक कोस दूर असलेल्या मित्रांशी, नातेवाईकांशी अगदी मनमोकळा संवाद साधता येतो. एकमेकांच्या आयुष्यातील घटनांची दखल घेता येते. आपलं असं खास मित्रमंडळ बनवता येतं. एखाद्या घटनेवरची सगळ्यांची मतं टिप्पणी मिळवता येते. आजकाल प्रोजेक्टच्या शिक्षणाच्या निमित्तानं खूप मुलं परदेशी जातात. स्थायिक होतात. आपल्या नातेवाईकांपासून, मित्रांपासून दूर राहतात. महत्त्वाकांक्षेसाठी सगळं स्वीकारलं तरी यशाच्या उंच शिखरावर असतानाही त्यांना सगळ्यांची आठवण येतच असते. सुख वाटता आलं तर जास्ती आनंद होतो.

कधीकधी नात्यांमध्ये, मित्रांमध्ये गैरसमज निर्माण होतात. मनात किल्मीशं साठतात. सणासमारंभाच्या निमित्ताने आपण एकत्र येतो तेव्हा थट्टामस्करी हसण्या बोलण्यातून मनं मोकळी होऊन जातात. म्हणून कौटुंबिक, सामाजिक संमेलनाचे महत्त्व आजकाल वाढलंय. नाती अनेक पदरी असतात. त्याचं पक्क असं समीकरण नसतं. कधी अगदी जवळची नाती आपल्याला दूरची वाटतात तर कधी दूरदूरचे नातेवाईक किंवा तिन्हाईत व्यक्तिःसुद्धा सहवासाने जवळचे वाटू लागतात. ३७ वर्षे कोमासदृश अवस्थेत असलेल्या, अरूणा शानबाग हिला दयामरण देऊ नये, हा निर्णय कोर्टानं दिल्यावर के.ई.एम. हॉस्पिटलच्या डॉक्टरंस, नर्संस यांनी आनंदाने फटाके उडवले. कोणतं नातं होतं त्याचं अरूणाशी? कोणत्या नात्याने ते बांधले होते तिच्याशी? तेही तिच्याकडून काहीच प्रतिसाद नसताना! म्हणूनच वाटतं नात्यांची गुंफण कधीकधी अगम्यअसते.

आपण पाहतो की काही दत्तक घेतलेली मुलं किंवा निराधार स्त्रिया काही घरांमध्ये अगदी पूर्णपणे एकरूप झालेले असतात. वास्तविक तिथे रक्ताचं नातं नसतं पण तरीही मनाच्या तारा जुळलेल्या असतात. कुठल्यातरी अदृश्य धाग्यांनी माणसं कधीकधी घट्ट बांधली जातात.

त्याउलट, कधीकधी अगदी सरस्वती भावंडसुद्धा कमालीच्या आत्मकेंद्री वृत्तीमुळे, इस्टेटीच्या वादांमुळे दुरावलेली दिसतात. पैसा, इस्टेटीला देव मानणारी, काही माणसं, नात्यांना खूप दुय्यम दर्जा देतात व त्यापासून दूर पळतात. नात्यांतील हक्क व जिव्हाळ्यासोबत काही कर्तव्य जबाबदाऱ्या येतात. त्यामुळे ते दोन्ही आपल्याला नको अशी काही लोकांची वृत्ती दिसते. काही वर्षांपूर्वी मीनाकुमारीचा 'मेरे अपने' नावाचा एक सुंदर चित्रपट आला होता. वृद्ध विधवेचं जीवन जगणाऱ्या तिला दूरचे नातेवाईक शहरात आणतात. कामं करून घेतात. नंतर मात्र खड्यासारखं दूर सारतात. शहरात पदवीधर बेरोजगार तरूणांचे दोन गट नेहमी मारामान्या करत असतात त्या सगळ्यांमध्ये तिला, तिचं स्वातंत्र्यपूर्वकाळात आसरा दिलेले, क्रांतीकारी दिसतात आणि ती त्यांना खूप समजून घेते पण दुर्दैवानं त्यांच्यातील मारामारी सोडवताना अपघाताने तिलाच गोळी लागते आणि दोन्ही गटांना समजतं की आपण किती मोठी किंमत दिली ते असे कुठून कुठून संबंध वाढत राहतात. दिव्यत्वाची प्रचिती देत राहतात.

नाती फक्त माणसामाणसांतच असतात असं नाही. तर ती प्राण्यांसोबतही जमतात. 'नेगल' ह्या प्रसिद्ध पुस्तकात विलास मनोहर यांनी लिहिलंय की, बिबट्या, अस्वल असे प्राणी त्यांना आपला मित्र किंवा सवंगडी मानायचे. पण प्रकाश आर्टेंना मात्र ते वडिलांचा दर्जा द्यायचे. त्यांचं सगळं ऐकायचे. कधी त्यांच्यावर गुरगुरायचे नाहीत किंवा मिश्कील खोड्या करत त्यांच्या अंगावर धावून जायचे नाहीत. घरी असलेला पाळीव प्राणीसुद्धा काही दिवसातच कुटुंबाचा भाग होतात. आपली भाषा, देहबोली, मनःस्थिती एखाद्या मित्राप्रमाणे त्यांना कळू लागते.

नात्याला, मैत्रीला एक लक्ष्मणरेषा हवी. खूप संयम आणि धीर हवा. रहस्य मनात ठेवायचे, दुखवायचे नाही. व्यक्तिचा इतिहास, स्वभाव, कृती, मर्यादा ओळखून वागायचे. नाती सांभाळताना खूप काही करावं लागतं. आवश्यक तिथे मैत्रीचा हात पुढे करावा लागतो. ती मदत कधी कष्टाची, कधी मानसिक, कधी आर्थिक असू शकते. खूप गोष्टी सोडून द्याव्या लागतात. खूप वेळा आपला अपेक्षाभंग होत असतो. पण दुर्लक्ष करावे लागते. फर्गेट फरगीव्हाचे तत्त्व स्वीकारावे लागते. थोडक्यात म्हणजे फळाची इच्छा न करता गीतेत

सांगितल्याप्रमाणे कर्मयोगी व्हायचे.

नाती ही देवदत्त असतात तर स्नेहसंबंध मात्र आपण आवडीने निवडतो. मैत्रीला कोणती मर्यादा नसते. जातीपातीला गरीबीश्रीमंतीच्या, देशपरदेशच्या सर्व सीमा ओलांडून मैत्री होऊ शकते.

नात्यांमध्ये, मैत्रीमध्ये कटाक्षाने टाळायच्या गोष्टी म्हणजे अवास्तव अपेक्षा, अहंगड, गैरसमज, तुलना, हेवेदावे, स्वार्थीपणा आणि भीती! ह्या सगळ्यांच्या पलिकडे जाऊन जपलेली निकोप नाती, मैत्री खूप निर्भेळ आनंद देऊन जातात. त्यातूनच मनाची विशालता होते आणि व्यक्तिमत्त्व परिपूर्ण होत असतं.

- सौ. शुभदा देशपांडे, नागपूर,
भ्रमणध्वनी - ९८५०३१६४४०

भाव भुकेची झोळी

आले तुझ्या दारी। ही घेवूनीच झोळी।।
मज भीक घाली देवा। सर्वाहूनी निराळी।
अन्नाची नाही भूक। नाही तृष्णा डाळाची।।
हे जीर्ण वस्त्र झाले। परी आस नाही त्याची।।१।।

मी सर्वदा भूकेली। तुझ्याच दर्शनाची।
जावू कशी रिकामी। ही रीत काय तुमची।।
चुकले असेल काही। मजला क्षमा करावी।।
तुझ्या कृपेविना रे। झोळी कशी भरावी।।२।।

मी अज्ञ भक्त देवा। सेवा कशी करावी।
परी अंतरात माझ्या। मूर्ति तुझी ठसावी।।
जेव्हा कुणीच नसते। आधार मजसी द्याया।।
तेव्हाच तूच की रे। धावूनी देतो छया।।३।।

मज भेटसी कधी रे। आतुर माझे मन।।
तू कृपाळू देवा आता। प्रगटोनी दावी ध्यान।
श्रेष्ठात श्रेष्ठ देवा। सांभाळी सर्व ज्येष्ठां।।
ज्येष्ठांत आहे साठा। अनुभवांचा फार मोठा।।४।।

ही हाक प्रेमळाची। ऐकून धाव घेई।।
झोळी भरून देई। वात्सल्य माऊलीही।।५।।

- शालिनी अ. कानडे,
कल्याण

एका लग्नाची गोष्ट

माझ्या लहानपणीची घडलेली सत्यकथा. एखादा चित्रपट डोळ्यांपुढून सरकावा तसा तो प्रसंग मला चांगला आठवतो.

आम्ही मुंबईत ठाकूरद्वारला एका तीन मजली चाळीत राहत होतो. चाळीत १० ते १२ कुटूंबे होती. आम्ही चाळकरी अत्यंत गुण्या गोविंदाने जसे सर्व एकमेकांचे नातेवाईक असावे अशा पद्धतीने राहत होतो. कुणाचीच दारं रात्रीशिवाय बंद होत नसत. कुणीही कुणाच्याही घरी जावं आणि पाहिजे ते हक्काने मागावं. गणपती, संक्रांत, दिवाळी, कोजागिरी अशा निमित्ताने आम्ही एकत्र येत असू. सर्वांकडे शुभ कार्यात वा आजारपण, दुःखद घटना असल्यास एकमेकांना मदत करीत असू. पण एक लग्न माझ्या कायम लक्षात राहिलं.

त्या दिवशी कसलीतरी सुट्टी होती. सर्व शाळकरी मुले व रोज कामावर जाणारी मंडळी घरीच होती. कुणीतरी बातमी आणली बंड्या काळे कडे आज लग्न आहे! अगोदर मला ही कुणीतरी उगाच गम्मत करीत आहे असे वाटलं. कारण चाळीत लग्नाची मुले मुली नव्हती. पण काळे मावशींच्या घरी गर्दी जमू लागली. लगबग दिसू लागली मग खुलासा झाला की लग्न हे काळे मावशींच्या एका लांबच्या नात्यानं भाची असलेल्या अलका नावाच्या मुलीचे आहे. अलकाची घरची परिस्थिती अत्यंत गरिबीची होती. ती बी.ए. झालेली होती. राजेंद्र नावाच्या एका चांगल्या परिस्थितीतील मुलावर तिचे प्रेम होते. मुलगा इंजिनियर होता. पण मुलाकडच्यांचा ह्या लग्नाला तीव्र विरोध होता. तिने काळे मावशींना सर्व कल्पना दिली होती. मावशींनी पण तिला धीर दिला व काही काळजी करू नको मी तुझे लग्न माझ्या घरी अगदी रीतसर लावून देते असे आश्वासन दिले. लग्नाचा दिवस हा आजचा ठरला होता. त्याप्रमाणे सर्व तयारी सुरू होती. चाळीतील सर्वजण कामाला लागली होती. सनई-चौघडेवाले आले होते. दरवाजाला तोरणे लावली गेली. हार-तुरे, पेढे, लग्नाचे साहित्य तयार होते. भटजी हजर होते. फक्त वधू-वर येण्याची लोक वाट पाहत होते.

इतक्यात खाली गल्लीत आरडा-ओरडा झाला. दोन दिवस अगोदर पासूनच मुलाकडचे लोक गुपचूप टेहळणी करीत होते. काळेमावशींच्या घरावर पाळत ठेवून होते. मावशींच्या दीराने जवळच्या पोलीस स्टेशनवर ह्या प्रकाराची पूर्व कल्पना देवून ठेवली होती. ५-६ पोलीस कोपन्यावर थांबलेले होते. शिवाय चाळीतील तरुण मंडळीही मदतीला वा येणाऱ्या प्रसंगाला तोंड देण्यासाठी तयारच होती. हे सर्व बघून काहीतरी भानगड आहे म्हणून येणारे-जाणारे कुतूहलाने चाळीकडे बघत होते.

एवढ्यात एक टॅक्सी आली. टॅक्सीतून वधूवेषात अलका व सोबत काळे मावशींचा दीर, त्याची बायको चाळीच्या दाराशी उरतली. त्यांना मुलाकडच्यांनी शिव्या देण्यास सुरुवात केली. पोलीसांनी त्यांना दंडूके दाखवून बाजूला केले. चाळीतील तरुण मंडळींनी आलेल्या तिघांना सुरक्षित असे कडे करून काळे

मावशींकडे रवाना केले. अलका वधू वेषात खूपच छान दिसत होती. सडपातळ, नीमगोरी पण बोलक्या डोळ्यांची आकर्षक व्यक्तिमत्त्वाची कुणीही प्रेमात पडावं अशी. राजेंद्र तिच्या शेजारीच राहत होता. तिला अभ्यासात मदत करायचा. दोन्ही कुटूंबाचे संबंध चांगलेच होते. पण आपल्या इंजिनियर मुलाला श्रीमंत घरची मुलगी सहज मिळेल असे त्याच्या पालकांना वाटत असल्याने व राजेंद्र याने करीन तर ह्याच मुलीशी लग्न करीन असा हट्ट धरल्याने हा प्रसंग उद्भवला होता.

आजच लग्नाच्या दिवशी राजेंद्रचा एका मोठ्या कंपनीत नोकरीसाठी इंटरव्यू होता. इंटरव्यू ११ वाजता होता व तो संपताच तासाभराने राजेंद्र लग्नाला हजर होणार होता. इंटरव्यू संपताच राजेंद्र तसे कळवणार होता, त्या काही घरोघरी टेलिफोन वा हातोहाती मोबाईल नव्हता. समोरच्या चाळीत एका गुजराथी व्यापाऱ्याकडे टेलिफोन होता. तेथे चाळीतील दोन मुले अगोदरच जावून फोन येण्याची वाट बघत बसले होते. राजेंद्रचा इंटरव्यू संपला व तो टॅक्सीने निघाला असा फोन येताच ती दोघं मुलं तेथूनच गॅलरीतून ओरडली. “निघाला, निघाला! लवकरच पोहचत आहे.” कोणतीही टॅक्सी हळू येताना दिसली की मुलाकडची माणसं आत डोकावत होती. शेवटी एकदाची एक टॅक्सी वाडीत आली व थांबली, त्यातून राजेंद्र खाली उतरताच त्याच्या वडीलांनी व भावांनी त्याला धक्काबुक्की सुरू केली. पण चाळीतील मंडळी व तरुण पोरानांनी त्याला चहूबाजूंनी कडे करून लग्नीनघरी सुखरूप आणले, त्याच्या नातेवाईकांना चाळीकडे थोडेही सरकू दिले नाही. त्याला आणित असताना कुणीतरी ‘गणपती बाप्पा मोरया’ अशी आरोळीही ठोकली. येथील चाळकऱ्यांसमोर व पोलीस हजर असताना आपली डाळ शिजणार नाही हे लक्षात घेवून राजेंद्र कडील मंडळींनी काढता पाय घेतला.

काळे मावशींच्या घरात आणि वाडीत शुभमंगल सावधान! म्हणून एकच गलका झाला. मावशींनी व त्यांच्या यजमानांनी अलकाचे यथासांग कन्यादान केले. दोघांना सर्वांनी शुभ-आशीर्वाद दिले. तेवढ्यात पुन्हा फोनवरून निरोप आला की राजेंद्र इंटरव्यूत पास झाला. कारण सर्व इंटरव्यू संपल्यानंतर ती कंपनी लगेचच सिलेक्शन झाल्याचे कळवणार होती. आनंदात आणखीनच भर पडली. लग्नाची जेवणावळ घालणं शक्य नव्हते म्हणून काळे मावशींनी सर्व उपस्थितांचे पेढे वाटून तोंड गोड केले. सर्व चाळकऱ्यांच्या चेहऱ्यावर आनंद नुसता ओसंडून वाहत होता. कुठले कोण ते दोघं. प्रीतीच्या धाग्यांनी एकत्र आले. कुणीच त्या दोघांना अगोदर बघितलेही नव्हते आणि आज अचानक सर्वांनी मिळून त्यांचे मिलन घडवून आणले. ह्या गोष्टीला अनेक वर्षे झाली. पण आजही चाळीमधले कुणी बाहेर भेटले तर ही आठवण हमखास येते. चाळ सोडूनही आता बरीच वर्षे झाली.

- इना तळपदे, बंगलोर
भ्रमणध्वनी - ९८८०८७५८४३

व्यक्तिविशेष

श्री. सुभाष काशिनाथ चिटणीस

आपण सर्वजण साठी ओलांडलेले आपोआपच ज्येष्ठ नागरिक म्हणून मान्यता प्राप्त झालो आहोत. त्यासाठी आपल्याला विशेष असे काही कष्ट करावे लागले नाहीत पण निवृत्ती नंतर काय? याची चिंता न करता कोणत्या ना कोणत्या समाज कार्यासाठी झोकून देणारे ज्येष्ठ नागरिक हेच खरे नागरिक होत.

आपले एक सभासद श्री.सुभाष काशिनाथ चिटणीस रेवदंडा ता. अलिबाग जि. रायगड हे अलिबाग शाखेतून २००९ मध्ये बँकेची अडतीस वर्षे नोकरी करून सेवा निवृत्त झाले. रेवदंडा हे एक छोटेसे गाव. हेच त्यांचे मूळगाव. जे काही सामाजिक कार्य करायचे ते ग्रामीण भागात राहूनच करायचे ह्या निश्चयाने व या शुद्ध हेतूने ते रेवदंडा येथेच स्थायिक झाले. त्यांचा बँकेतला प्रवेश क्रिकेटर म्हणून झाला. शिवाय टेबल टेनिस व वेट लिफ्टिंग मध्येही त्यांनी प्राविण्य प्राप्त केलेले होते. अगोदरपासूनच समाज सेवेची आवड असल्याने निवृत्तीनंतर लगेचच त्यांनी ज्येष्ठ नागरिकांसाठी 'ज्येष्ठ नागरिक संस्था, रेवदंडा' ह्या संस्थेची स्थापना केली व गेली दहा वर्षे ते ह्या संस्थेचे अध्यक्ष म्हणून कार्यरत आहेत. आज ह्या संस्थेचे २७५ सभासद आहेत.

आपल्या समर्थ नेतृत्वाने त्यांनी या संस्थेला राज्य स्तरावर व अखिल भारतीय स्तरावर उत्कृष्ट ज्ये.ना.संघाचे पुरस्कार प्राप्त करून दिले आहेत.

व्यास क्रिएशन ठाणे ह्या ऑर्गनायझेशन तर्फे 'सेवारत्न' पुरस्कार चौल-रेवदंडा शिवजयंती उत्सव समितीतर्फे शिवजयंतीच्या समारंभात 'चौल-रेवदंडा भूषण' हा पुरस्कार ह्याच वर्षी त्यांना मिळाला.

फ्रेंड्स ऑफ चिल्ड्रन ऑर्गनायझेशन महाराष्ट्र ह्या संस्थेचे ते मानद अध्यक्ष असून ह्या संस्थेतर्फे आदिवासी मुलांना शैक्षणिक व इतर आरोग्य विषयक मदत दिली जाते. इतर गरीब विद्यार्थ्यांना मोफत computer चे प्राथमिक ज्ञान दिले जाते. विद्यार्थ्यांच्या मदतीने समुद्रकिनारा स्वच्छ करण्याचा कार्यक्रम ते राबवितात.

गावातील इतर धार्मिक व सामाजिक कार्यक्रमातही त्यांचा सहभाग असतो. रेवदंडा पोलीस स्टेशन संचलीत शांतता कमिटीत ते सदस्य आहेत.

ह्या सर्व सामाजिक कार्याची दखल घेवून दूरदर्शनच्या सह्याद्री वाहिनीवर 'सेवाभावी' ज्येष्ठ नागरिक म्हणून त्यांची एक तासाची 'हॅलो सरवी' ह्या कार्यक्रमात प्रकट मुलाखतही प्रसारित झालेली आहे.

रेवदंडा येथे १००० स्केअर फूटाच्या जागेत सुंदर असे विरंगुळा उद्यान (नाना-नानी पार्क) त्यांच्या संघाने तयार केले आहे. त्याच उद्यानात ज्येष्ठांसाठी एक विरंगुळा-केंद्राची इमारत उभी रहात आहे. त्या केंद्रात कॅरम, बुद्धिबळ, पत्ते इ. बेंठे खेळ खेळता येतील तसेच तेथे सुसज्ज वाचनालय, योगवर्ग, विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शनपर वर्ग, संस्कार वर्ग असतील व त्यासाठी ज्येष्ठांच्या अनुभवाचा फायदा मिळवून देता येईल. ह्या उद्यान व विरंगुळा केंद्राची इमारत उभारण्यात त्यांचा संपूर्ण दिवस सत्कारणी लागत आहे. ह्यातच त्यांनी स्वतःच्या जीवनाचा विरंगुळा व आनंद शोधला आहे व हा आनंद शेवटपर्यंत घेण्याचा त्यांचा मानस आहे.

त्यांच्याशी संपर्क साधला तेव्हा ते उद्यानातच भ्रमणध्वनीवर भेटले. श्री.सुभाष चिटणीस ह्याच्या ह्या सर्व सामाजिक उपक्रमांना 'संवाद' परिवाराच्या शुभेच्छा. त्यांचा दूरध्वनी क्र. ९४२९९५९०८०/०९४०४५५६९२९

- वसंत धुपकर, पुणे

०२०-२९३९४४७२

नामी उपाय

परीक्षेत प्रश्न होता सायन्सच्या पेपरमध्ये खालील गोष्टींवर काय उपाय कराल :-

१) कानात खडा गेल्यास -

गाणेशने लिहीले होते - कानात खडा गेल्यास वाईट परिणाम होतात. पडदा फाटू शकतो. बहिरेपणाही येऊ शकतो म्हणून घालूच नये, म्हणजे काढण्याचा प्रश्नच येत नाही.

- भरत जैन, नाशिक,

*****

नागरिकशास्त्र शिकवताना गुरूजींनी शिकवले होते

१) नगर पालिकेचे काम - रस्ते झाडून स्वच्छ केले आहे की नाही पहाणे, गावात लाईट-पाण्याची व्यवस्था करणे वगैरे

२) राष्ट्रपतींची कामे - देशाचा कारभार घटनेप्रमाणे चालू आहे की नाही पहाणे. मंत्रीमंडळाकडून देश विकासाची कामे करून घेणे वगैरे वगैरे.

परीक्षेत प्रश्न होता राष्ट्रपतींची कामे लिहा.

गाणपत नेमका बुचकळला, गोंधळला आणि त्याने उलटे केलेच. नेहमीप्रमाणे त्याने लिहिले रस्ते झाडून स्वच्छ केले आहेत की नाही पहाणे, रस्त्यात लाईट, घराघरात पाण्याची व्यवस्था करणे, कोडवाडा व्यवस्था करणे वगैरे

- भरत जैन, नाशिक,

*****

Regd. under RNI No. MAHBIL/2008/25425 & Declaration No. PHM/SR/63/VIII/2008 Dated 12/5/2008
SSPO Pune under Postal Concession register No. PNCW/M-144/2011-2013 Dated 10.12.2010

Licence to post at Market Yard P.S.O. on 25th of each Month

शल्य एका बापाचं

नाही रे बाळा स्वभाव बदलला
दिवस-रात्र मनाशीच चाळा
निरंतर शल्य एकच-एक
होता न आलं 'आई' जरी -
नातं बापाचं होतं नेक।
माया, ममता असते का रे फक्त मातृत्वात?
बाप मात्र 'कठोर' साऱ्यांच्या का मनात?
असेल जरी कठोरता
असते भीति कुठेही कमी न पडू देण्याची!
माझंही रक्त असतं ना रे तुझ्यात?
अंतर का रे मग आपणा दोघांत?
बंधने वाटली जरी तुला
असते त्यामध्ये काळजी
त्रूटी अनुभवशील बाप झाल्यावर
माझे शब्द नि कहाणी माझी।

- संतोष गोरे, अहमदनगर
भ्रमणध्वनी - ९८२२०७९९६०

वय वाढलं की....

वय वाढलं की, मन फार हळवं होतं
एखाद्याच्या उण्या शब्दानं
नकोइतकं जखमी होऊन
आतल्या आत रडत बसतं ॥
वय वाढलं की, सहवासाची प्रेमाची
वाढत जाते भूक
एकटेपण घरातलं
जीव कासावीस करून जातं ॥
वय वाढलं की, वेडी काळजी उगाच लागते
नको इतका जादा ताण
जिणं सारं विस्कटून
आयुष्यच अस्वस्थ करते ॥
वय वाढलं की, माणूस लहान होऊन
सावली मात्र लांबत जाते
सतत मरणाची छाया
पायाशी घोटाळत रहाते

- आर.जी.कडवेकर, सातारा,
दूरध्वनी - २५१५७६

सूचना : १) या मासिकांत प्रसिद्ध झालेल्या लेखांतील मतांशी संपादकमंडळ सहमत असेलच असे नाही. तसेच जाहिरातीतील मजकुराची सत्यासत्यता सभासदांनी स्वतः पडताळून घ्यावी. त्याबाबत असोसिएशन वा 'संवाद' चे संपादक मंडळ जबाबदार असणार नाही. २) असोसिएशनचे कार्यालय, सोमवार ते शुक्रवार, संध्याकाळी ६ ते ७.३० या वेळातच उघडे असते. याची कृपया नोंद घ्यावी. संपर्क दूरध्वनी क्रमांक : (०२०) २४३३२१४१

Thane Office Address: A/5 Swami Siddharth CHS Ltd., S V Road, Naupada, Thane 400 602. Tel. No : 25446837
Timings : On Tuesday & Friday between 4 pm to 6 pm.

Printed Matter

If Undelivered Please Return to :

**STATE BANK OF INDIA PENSIONERS'
ASSOCIATION, (MUMBAI CIRCLE), PUNE
Anubandh, Building No. B-2, 4th Floor,
Block No.16, Near Ramkrishna Math,
Sinhagad Road, Pune 411030. Ph: 24332141**

To,

Publisher – Shri. Ramchandra Narayan Lalingkar, Secretary, State Bank of India Pensioners' Association (Mumbai Circle), Pune has printed this magazine in the Printing Press owned by **Printer** – Shri. Chandrashekhhar Digambar Joshi, Director, Shree J Printers Pvt.Ltd., at 1416 Sadashiv Peth, Datta Kutli, Pune – 411030 on behalf of **Owner** – State Bank of India Pensioners' Association (Mumbai Circle), Pune, at "Anubandh", Bldg.No.B2, Block No.16, Near Ramkrishna Math, Sinhagad Road, Pune – 411030. **Editor** – Shri. Krantisen Ramchandra Athawale – address as above.